

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Ερμηνευτική μέθοδος και διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων»

Πίνακας Περιεχομένων

- 1. Ιστορική αναδρομή της ερμηνευτικής μεθόδου
- 2. Ετυμολογία, ορισμός και χαρακτηριστικά της ερμηνευτικής
- 3. Ερμηνευτική φιλολογικών μαθημάτων
  - 3.1. Επίπεδα ερμηνευτικής επεξεργασίας των Ιστορικών κειμένων
  - 3.2. Στάδια ερμηνευτικής επεξεργασίας των κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας
    - 3.2.1 Ανασύνθεση
    - 3.2.2. Διερεύνηση των στοιχείων του πολιτισμού της αρχαιότητας ως την εποχή μας
    - 3.2.3. Δημιουργική αναβίωση

3.3. Προϋποθέσεις για την ερμηνευτική επεξεργασία των κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας

3.4. Μεθοδολογική προσέγγιση – διδακτική πορεία κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας

3.5. Ασκήσεις, εργασίες, εξετάσεις και τετράδια κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας

3.6. Στάδια και οργάνωση της διδασκαλίας λογοτεχνικών κειμένων

3.6.1. Αφόρμηση

3.6.2. Ανάγνωση

3.6.3 Αρχική, συνολική ανταπόκριση

3.6.4. Μέρη

3.6.5. Όλο

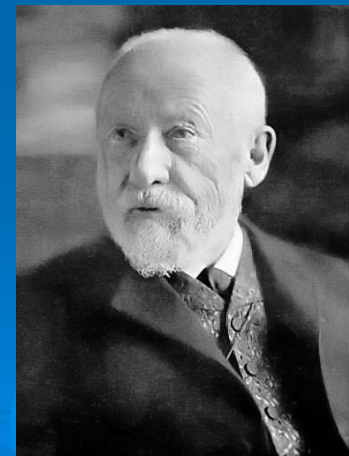
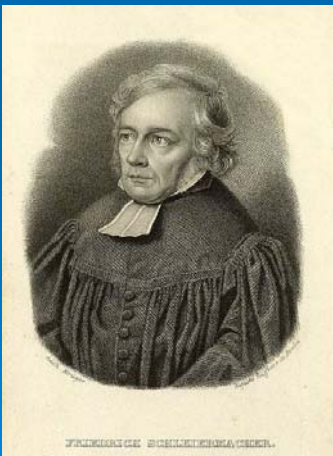
4. Βιβλιογραφία

1. Ιστορική αναδρομή της ερμηνευτικής μεθόδου

- Ως μέθοδος έρευνας αναπτύχθηκε από τους **θεολόγους** και τους **φιλοσόφους**. Αργότερα από φιλόλογους, ως βασική μέθοδος επεξεργασίας και ανάλυσης κειμένων.
- Συστηματοποίησή της από το **Schleiermacher** (1765-1834). Σε δύο ομιλίες του, το 1829, τόνισε το πρόβλημα της κατανόησης και επισήμανε την ανάγκη καθιέρωσης της ερμηνευτικής ως βασικής επιστήμης, που θα χρησιμοποιείται παντού όπου προκύπτει η ανάγκη καθορισμού του νοήματος. Αμφισβήτησε την **αποδεικτική δυνατότητα** της ερμηνευτικής. Τα πορίσματά της αποδίδονται περισσότερο στη διαισθητική αντίληψη και τη δεισδυτική ικανότητα του ερμηνευτή παρά σε αντικειμενικά δεδομένα. Για τη σύλληψη του βαθύτερου νόημα ενός κειμένου χρειάζεται η πλήρης μεταφορά του ερμηνευτή στη συναισθηματική και πνευματική κατάσταση του δημιουργού. (Πυργιωτάκης, 1981 & 2000)
- Ο **Dilthey** (1833 - 1911) περιόριζε τη χρησιμότητα της ερμηνευτικής στην κατανόηση **γραπτών κειμένων**, στα οποία πίστευε ότι βρίσκεται διάχυτος ο εσωτερικός κόσμος του ανθρώπου. Ερμηνευτική = τέχνη κατανόησης γραπτών εκφράσεων της ζωής. Τα κοσμοθεωρητικά προβλήματα θα λυθούν από τις από την ιστορία. Παράλληλα με τον «Καθαρό Λόγο» υπάρχει ο «Ιστορικός Λόγος», που εκφράζει τη σκέψη του ανθρώπου, το πνευματικά παραδεκτό σε κάθε εποχή. Η κατάλληλη μέθοδος για τον σκοπό αυτό είναι η ερμηνευτική, που αναδεικνύεται έτσι ως η κύρια μέθοδος των «πνευματικών επιστημών»(Πυργιωτάκης, 1981 & 2000)

- Ο Dilthey δεν αρνείται εντελώς το θετικισμό. Η φιλοσοφία δεν πρέπει να αναζητεί το αντικείμενό της στο «επέκεινα» αλλά στο «ενθάδε». Η εγκόσμια και εμπειρική πλευρά της ζωής αποτελεί τον βέβαιο κόσμο του ανθρώπου.
- Ο θετικισμός όμως ακρωτηριάζει τον πνευματικό κόσμο αποδεχόμενος την εμπειρία, δίχως να προσπαθεί και να την ερμηνεύσει. Αυτήν ακριβώς την εμπειρία επιχείρησε να θέσει κάτω από εξαντλητική κριτική με σκοπό να τη συμπληρώσει, να την ερμηνεύσει και να αποκτήσει έτσι καθολική εικόνα του κόσμου.
- Όπως ο Schleiermacher έτσι και ο Dilthey αποδέχεται ότι για να κατανοήσουμε ένα πνευματικό δημιούργημα, θα πρέπει να μεταφερθούμε στην πλήρη ψυχική και συναισθηματική κατάσταση του δημιουργού του, να αναστήσουμε μέσα μας όλα τα βιώματά του. (Πυργιωτάκης, 1981 & 2000)

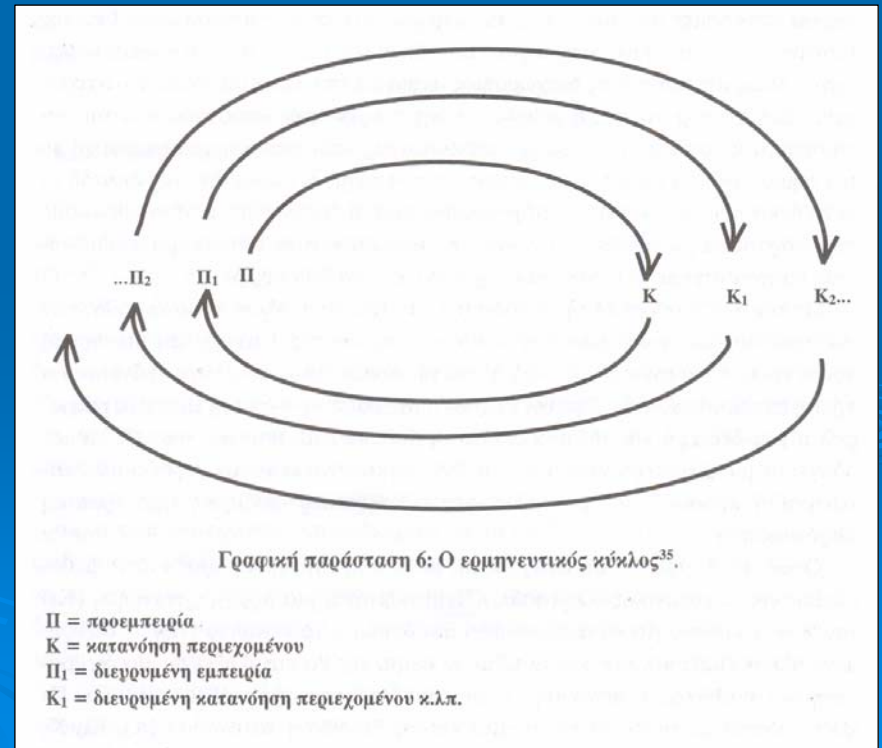
2. Ετυμολογία, ορισμός και χαρακτηριστικά της ερμηνευτικής

- «**Ερμηνευτική**» παράγεται από το ρήμα «ερμηνεύω». Ως επίθετο υποδηλώνει ό,τι γράφεται, λέγεται ή αναφέρεται για να εξηγηθεί κάτι άγνωστο, ακατανόητο και να γίνει κατανοητό και καταληπτό. (Πυργιωτάκης, 1981 & 2000)
- Ως **μέθοδος** δηλώνει τον τρόπο προσέγγισης, ανάλυσης και ερμηνείας θεολογικών, φιλολογικών, νομικών κειμένων, έργων τέχνης και φιλοσοφικών κειμένων. Αποβλέπει στην όσο το δυνατόν πληρέστερη και βαθύτερη κατανόηση των έργων αυτών. (Πηγιάκη, 2004)
- Σύμφωνα με τις φιλολογικές αντιλήψεις του 19ου αιώνα το λογοτεχνικό κείμενο θεωρείται **παράγωγο** κάποιας προϋπάρχουσας κοινωνικής, ιστορικής ή ψυχολογικής πραγματικότητας, την οποία πρέπει να έχει υπόψη του ο αναγνώστης για να το κατανοήσει (Ματσαγγούρας, 2001).
- **Αντίληψη**: ότι ανάμεσα σε οποιαδήποτε έκφραση του ανθρώπινου πνεύματος — γραπτή, προφορική, καλλιτεχνική κ.λπ.— και στην κατανόησή της είναι απαραίτητο να διαμεσολαβήσει μια πνευματική διεργασία, μια διαδικασία που θα οδηγήσει το νοούν υποκείμενο στο υπό κατανόηση αντικείμενο. Η συστηματική οργάνωση της = έργο της ερμηνευτικής.(Πυργιωτάκης, 1981 & 2000)
- **Στόχος** της είναι ο ερευνητής να κατανοήσει το συγγραφέα περισσότερο από ό,τι ίδιος τον εαυτό του. Ένα δημιούργημα έχει συχνά προεκτάσεις που δεν συνειδητοποιεί εξ αρχής ο δημιουργός του.

➤ Ερμηνευτής = να επιστρατεύσει όλες τις γνώσεις και τα σχετιζόμενα με το δημιουργήμα στοιχεία. Να θέσει τον εαυτό του στη συναισθηματική κατάσταση του δημιουργού, να ανασυστήσει μέσα του τα βιώματά του και να ταυτιστεί μαζί του. (Πυργιωτάκης, 1981 & 2000. Πηγιάκη, 2004)

➤ Ερμηνευτική = το αντίθετο από ό,τι οι Φυσικές Επιστήμες και η φαινομενολογία. Στις Φυσικές Επιστήμες = διάκριση και σαφής διαχωρισμός ανάμεσα στο υποκείμενο και το αντικείμενο. Φαινομενολογική = ερευνητής αποστασιοποιείται συναισθηματικά από το αντικείμενο, Αντίθετα, ερμηνευτική = ερευνητής επιστρατεύει κάθε προϋπάρχουσα γνώση και ενεργοποιεί τη συναισθηματική του σφαίρα, επιδιώκοντας να ταυτιστεί με το αντικείμενο έρευνας και τον δημιουργό του.

➤ Με την προϋπόθεση αυτή, επιχειρείται μια πρώτη προσέγγιση του αντικειμένου. Μέσα από την προσπάθεια αυτή επιτυγχάνεται μια πρώτη εμπειρία ανώτερη από την αρχική. Με βάση τη νέα αυτή εμπειρία επιχειρείται μια δεύτερη και τρίτη και τέταρτη προσπάθεια, καθεμιά από τις οποίες οδηγεί σε μια βαθύτερη γνώση και κατανόηση του αντικειμένου, αφού κάθε επαναληπτική προσπάθεια έχει καλύτερες αφετηριακές συνθήκες. (Πυργιωτάκης, 1981 & 2000)

Βασική παραδοχή της ερμηνευτικής προσέγγισης είναι ότι στις **κοινωνικές**, ή αλλιώς **πνευματικές, επιστήμες δεν υπάρχει η δυνατότητα αντικειμενικής εξήγησης και έγκυρης πρόβλεψης των πραγμάτων**, παρά μόνο **δυνατότητα ερμηνείας** του τρόπου με τον οποίο τα άτομα και οι κοινωνικές ομάδες κατανοούν τα πράγματα. Τα υποκείμενα έχουν τους δικούς τους **«κύκλους εννοιών»**, τους οποίους χρησιμοποιούν για να κατανοήσουν τον κόσμο. Αδυναμία ανάπτυξης μιας καθολικής αναγωγικής επιστήμης, που θα προσεγγίσει την αντικειμενική αλήθεια. Το μόνο που μπορεί να κάνει η επιστήμη είναι να αναδείξει ποιους κύκλους ερμηνευτικών εννοιών χρησιμοποιεί ένα άτομο ή μια κοινωνικο-πολιτιστική ομάδα και πώς με τη βοήθεια αυτών των εννοιών αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα. (Ματσαγγούρας, 2001)

Έτσι τα **κείμενα δεν αποτελούν ετερόνομες οντότητες**, που εκφράζουν μία προϋπάρχουσα κοινωνική ή ψυχολογική κατάσταση, αυτή του συγγραφέα. Οι **αναγνώστες που αγνοούν και την κατάσταση και το βιωματικό κύκλο του συγγραφέα κατανοούν το κείμενο με τρόπο που δεν συμπίπτει με το αρχικό νόημα** το οποίο απέδιδε ο συγγραφέας στο έργο του.

Προτάσεις ερμηνευτικής: ο Schleiermacher = σύστημα με δύο επίπεδα ερμηνείας, το γραμματικό επίπεδο και το ψυχολογικό. Στο πρώτο γίνεται γραμματικοσυντακτική και εννοιολογική ανάλυση της γλώσσας, για να αποκαλυφθεί το **νοηματικό περιεχόμενο του κειμένου**. Στο δεύτερο γίνεται **ανάλυση της υποκειμενικότητας του συγγραφέα**, την οποία συσχετίζουμε με την αναζήτηση των ιδεών και των καταστάσεων που προτίθεται μέσα από το κείμενο να αποτυπώσει. Έτσι ο ίδιος προβάλλει πέρα από την κατανόηση της γλώσσας (γραμματική ερμηνεία), **την κατανόηση της «στιγμής στην ανάπτυξη του προσώπου, διότι το πρόσωπο επηρεάζει τη γλώσσα με την ομιλία του».** (Πηγιάκη, 2004)

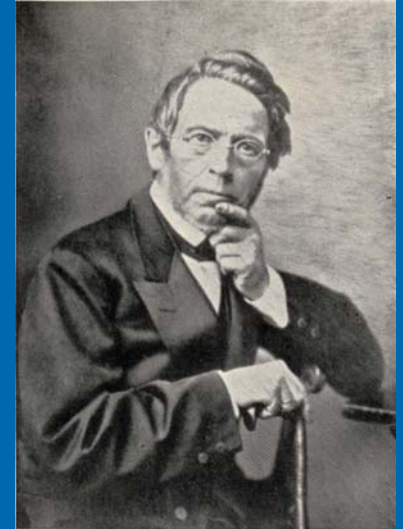

- Ο **Dilthey** θεωρεί ότι μπορεί να γίνει αξιόπιστη ερμηνεία ενός κειμένου, μόνο αν ο αναγνώστης μέσω της **ενσυναίσθησης** μεταφερθεί στην ψυχική κατάσταση και τις κοινωνικο-πολιτιστικές συνθήκες που συνέβαλαν στη δημιουργία του συγκεκριμένου έργου. Μέσω αυτής το κείμενο επανασχηματίζεται και επανέρχεται στη ζωή, μέσα από τον ερμηνευτή
- Προϋπόθεση: ο **αναγνώστης** να **γνωρίσει** την **εποχή** και την **εργοβιογραφία** του **συγγραφέα**. Γι' αυτό η φιλολογική ερμηνευτική, πριν προσεγγίσει το ίδιο το κείμενο, αναφέρεται στην **εποχή**, τη **βιογραφία**, το **συνολικό έργο** του **συγγραφέα** και τις **ιδιαίτερες συνθήκες** και **συγκυρίες** μέσα στις οποίες έγραψε το συγκεκριμένο έργο. (Ματσαγγούρας, 2001 . Πηγιάκη, 2004)
- Η σύγχρονη ερμηνευτική δεν αδιαφορεί και για τη σημασία που έχει ένα έργο για το σύγχρονο αναγνώστη που έχει το δικό του κύκλο εννοιών και αντιλαμβάνεται το κείμενο με το δικό του τρόπο. Ο **Hirsch** (1976, 8), σύγχρονος εκπρόσωπος της ερμηνευτικής, κάνει **διάκριση μεταξύ νοήματος και σημασίας**. Με τον όρο **νόημα** αναφέρεται στις **προθέσεις** του **συγγραφέα**, που είναι πρωταρχικής σπουδαιότητας και έχουν αποτυπωθεί στις λέξεις του κειμένου, κι με τον όρο **σημασία** αναφέρεται στις **υποκειμενικές εννοιοδοτήσεις** και **αποτιμήσεις** που κάνει ο **αναγνώστης** με βάση το δικό του ερμηνευτικό κύκλο. (Ματσαγγούρας, 2001)
- Συμπερασματικά, η **Ερμηνευτική** είναι μέθοδος ερμηνείας κειμένων. Η Ερμηνευτική λειτουργία δηλώνει το είδος και το βαθμό της ανάλυσης, ως και το είδος της κατανόησης που επιδιώκουμε ν' αποκτήσουμε σε σχέση με τα ιστορικά, φιλολογικά, λογοτεχνικά, φιλοσοφικά, ή θεολογικά κείμενα. Αυτή η ερμηνευτική λειτουργία, επομένως, αναφέρεται στο περιεχόμενο της διδασκαλίας φιλολογικών μαθημάτων και στον τρόπο που ανιχνεύουμε το περιεχόμενο σε διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης και με διαφορετικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Η Ερμηνευτική εφαρμόζεται στη φάση της διδασκαλίας που αναφέρεται στην 'επεξεργασία και εμβάθυνση της πληροφορίας' και αποτελεί ένα μέρος της πορείας της διδασκαλίας. (Πηγιάκη, 2004)

3. Ερμηνευτική φιλολογικών μαθημάτων

3.1. Επίπεδα ερμηνευτικής επεξεργασίας των Ιστορικών κειμένων

➤ Ο J.G. Droysen (1852-1883) θεωρεί ότι το παρελθόν μέσα στο παρόν εγείρει τις ιστορικές ερωτήσεις. Η Ερμηνευτική εξετάζει τις υποκειμενικές και τις αντικειμενικές συνθήκες της ιστορικής κατανόησης και της ιστορικής έρευνας, δηλαδή **εξετάζει όχι μόνο τη φύση του ιστορικού αντικειμένου, αλλά και τη μεθοδολογία της έρευνάς του**. Η γλώσσα των κειμένων πρέπει να εξετασθεί ως 'έκφραση', ως συναισθηματική, ψυχολογική και πνευματική σύνθεση, διότι είναι κάτι το εσωτερικό που δηλώνει τις προθέσεις και την πνευματική κατάσταση του δημιουργού της.

➤ Το πρώτο βήμα η **πραγματιστική ερμηνεία** (pragmatic interpretation), κατά την οποία εξετάζει την αιτιακή φύση της πραγματικής πορείας των γεγονότων, τα οποία ανασυγκροτεί με βάση την αιτιακή σχέση που ανακαλύπτει. Ακολουθεί η **ερμηνεία των συνθηκών** (interpretation of the conditions). Οι τοπικές, οι οικονομικές, οι θρησκευτικές και οι τεχνικές συνθήκες και οι επιδράσεις τους στο ιστορικό υλικό πρέπει να αναγνωρισθούν και να αναδομηθούν ως προς την επίδρασή τους. Η **ψυχολογική ερμηνεία** (the psychological interpretation), επιπλέον, αναφέρεται στις **πράξεις της θέλησης και του πάθους που προκάλεσαν ιστορικά γεγονότα**, δηλαδή στην κατανόηση των αρχηγικών μορφών, των αντιλήψεών τους και των απόψεών τους, στη συμπεριφορά τους, στις κλίσεις τους και τους σκοπούς τους, κ.α. Πάνω απ' όλα, όμως, σημαντικός είναι ο ρόλος των ιδεών και της ερμηνείας τους (the interpretation of ideas) οι οποίες ως κοινές και ηθικές δυνάμεις τροφοδοτούν την έκφραση, την ενότητα και τη δυναμικότητα του ανθρώπου.

3.2. Στάδια ερμηνευτικής επεξεργασίας των κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας

3.2.1 Ανασύνθεση

- Της συνολικής εικόνας ζωής, όπως την έζησε ο συγγραφέας. Ξεκινά από τα ερωτήματα που θέτουμε με τη δική μας πείρα, δεν πρέπει να συγχέεται με τα στοιχεία της δικής μας ζωής αλλά κάθε απάντηση στα ερωτήματα αυτά πρέπει ν' αναζητιέται μέσα στο έργο και στις συνθήκες ζωής του ίδιου του συγγραφέα.
- Η εικόνα αυτή και η τεχνική του συγγραφέα θα πρέπει να συσχετιστούν με τα στοιχεία που βρίσκονται σε σύγχρονους ή προγενέστερους συγγραφείς για να συντεθεί ή συνολική εικόνα του πολιτισμού της εποχής εκείνης και να γίνουν κατανοητές οι συνθήκες δημιουργίας του έργου. Τοποθέτηση δηλαδή του έργου μέσα στο γενικότερο πολιτιστικό κλίμα της εποχής του και η διασύνδεσή του με τις γενικότερες ροπές και τάσεις τού ιστορικού γίνεσθαι .
- Η ερμηνευτική αυτή επεξεργασία απαιτεί βαθιά αρχαιογνωσία, αναστροφή και εξοικείωση με τα κυριότερα κείμενα τής εποχής εκείνης και καλή ενημέρωση στα πορίσματα της νεώτερης έρευνας. (Μαρκιανός, 1978)

3.2.2. Διερεύνηση των στοιχείων του πολιτισμού της αρχαιότητας ως την εποχή μας

- Παρακολούθηση της εξελικτικής πορείας των στοιχείων αυτών από τη γένεσή τους ως σήμερα και στην ερμηνεία των μετασχηματισμών που υφίστανται στο χρόνο καθώς οι κοινωνικές συνθήκες μεταβάλλονται.
- Προϋποθέτουν βαθιά γνώση όλων των πολιτιστικών περιόδων σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μη χάνει κανείς τα ίχνη τους ακόμη και όταν εμφανίζονται μεταμορφωμένα.
- Αλλά και όταν ακόμη ή διαχρονική παρακολούθηση των ιδεολογικών στοιχείων δεν είναι ευχερής, ή σύγκρισή τους με τις σύγχρονες αντιλήψεις θα μας δείξει το βαθμό επίδρασης της αρχαιότητας στη νεώτερη σκέψη ακόμη και την απόσταση που μάς χωρίζει απ' αυτή.

3.2.3. Δημιουργική αναβίωση

- Ο καθηγητής έχοντας ως βάση τη θεωρία του πηγάζει από την εμπειρία του επιλέγει τις πληροφορίες που χρειάζεται, τις συνδέει και ανασυνθέτει μ' αυτές την εικόνα ζωής της περασμένης εποχής, ενώ παράλληλα ερμηνεύει και αξιολογεί την ανθρώπινη δράση του παρελθόντος με τα **δικά του κριτήρια**, προσφέροντας έτσι στους μαθητές του για βίωση όχι μόνο την εικόνα του παρελθόντος αλλά ταυτόχρονα και την εικόνα που ο ίδιος έχει σχηματίσει για τον κόσμο γύρω του.
- Το στάδιο της δημιουργικής αναβίωσης **δεν πρέπει να συγχέεται** με το στάδιο της ανασύνθεσης, κατά το οποίο προσπαθούμε να συνθέσουμε την εικόνα ζωής, όπως την αντιλαμβάνεται και την εκφράζει ο συγγραφέας, με τα στοιχεία που μας παρέχουν το έργο του και η εποχή του. Στο στάδιο αυτό επιχειρείται η **κριτική της εικόνας ζωής της εποχής εκείνης** με βάση τον τρόπο που αντιλαμβάνεται και ερμηνεύει τον κόσμο γύρω του ο σύγχρονος άνθρωπος σύμφωνα με τα δεδομένα που έχει σωρεύσει ή πρόσθετη ιστορική πείρα.
- Συνοψίζοντας, εκείνα που πρέπει να επιδιώξουμε να μεταδώσουμε στους μαθητές μας ως διδακτικά αγαθά στο στάδιο αυτό είναι η **μέθοδος οργάνωσης των εμπειριών για την ανεύρεση της αλήθειας και το αξιολογικό κριτήριο της ανθρώπινης δράσης**. (Μαρκιανός, 1978)

3.3. Προϋποθέσεις για την ερμηνευτική επεξεργασία των κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας

- Η γνώση του αντικειμένου διδασκαλίας, η κατάλληλη μέθοδος προσφορά της διδακτέας ύλης και η συγκεκριμενοποίηση του επιδιωκόμενου στόχου.
- Η διάγνωση των δυνατοτήτων των μαθητών να κατανοήσουν το προσφερόμενο υλικό, ν' ανασυνθέσουν και να βιώσουν δημιουργικά την εικόνα ζωής το παρελθόντος. Γιατί ανάλογα με τις δυνατότητες αυτές θα καθορίζονται τα στάδια επεξεργασίας του μορφωτικού υλικού και παραλείπονται όσα απ' αυτά δεν ανταποκρίνονται στις δυνατότητες της ηλικίας των μαθητών ή μεταθέεται η διδασκαλία σε μεγαλύτερες τάξεις ή ακόμη προσφέρεται το υλικό προσαρμοσμένο στην αντιληπτικότητα των μαθητών.
- **Ο ρόλος που θα διαδραματίσει ο καθηγητής** στην ερμηνευτική επεξεργασία των κειμένων. Και οι δύο, καθηγητής και μαθητής, επιχειρούν ν' ανασυνθέσουν την εικόνα ζωής με τα δεδομένα που βρίσκονται στα κείμενα και τη δική τους αντιληπτική ικανότητα. Ο καθηγητής κατέχει περισσότερες γνώσεις και διαθέτει ισχυρότερες πνευματικές ικανότητες που θα χρησιμεύσουν για να τους **βοηθήσει να συμπληρώσουν τις γνώσεις τους** και να συνθέσουν μ' αυτές πληρέστερα την εικόνα ζωής της αρχαιότητας. Εδώ το κέντρο βάρους μετατοπίζεται από την αυθεντία του δασκάλου στην ανεξαρτησία των μαθητών στην ισοτιμία των δύο βασικών φορέων, του δασκάλου και του μαθητή, που από κοινού αναζητούν τη λύση των προβλημάτων ανταλλάσσοντας τις γνώσεις και την πείρα τους.

- Οι στόχοι τού μαθήματος άλλα και η μέθοδος διδασκαλίας αποβλέπουν στο να κάμουν τους μαθητές ικανούς να πλάθουν τις μορφές ζωής που θα ανταποκρίνονται στις δικές τους ανάγκες προσεγγίζοντας όλο και περισσότερο τον οριακό στόχο τού ανθρώπου, την **ελευθερία**.
- «Βρισκόμαστε στην προσπάθεια δημιουργίας ενός ανθρώπου που θα διαθέτει δυναμισμό και μηχανισμούς για αλλαγή των κοινωνικών διαρθρώσεων προς την πρόοδο και γενικότερη αλλαγή τής ζωής όλων των ανθρώπων». Χρ. Φράγκου
Για τη δημιουργία του νέου αυτού ανθρώπου δεν είναι αρκετή η **συνεργασία του δασκάλου και του μαθητή άλλα και όλων των άλλων φορέων της αγωγής** που συμβάλλουν στην επιδίωξη αυτή. Οι φορείς τής αγωγής πρέπει να είναι έτοιμοι να αναπροσαρμόσουν τα τυποποιημένα μοντέλα τής δικής τους ζωής στις νέες συνθήκες που θα δημιουργούνται. Η **δυνατότητα αυτή αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη μετατροπή τού εκπαιδευτικού συστήματος από μηχανισμό αναπαραγωγής σε μηχανισμό αναδημιουργίας**.

3.4. Μεθοδολογική προσέγγιση – διδακτική πορεία κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας

- Στο πρώτο στάδιο των ερμηνευτικής επεξεργασίας των κειμένων καθηγητής και μαθητές επιχειρούν ν' **ανασυνθέσουν** την εικόνα ζωής, όπως την είδε, την έζησε και την εξέφρασε ο συγγραφέας μέσα σε μια διδακτική ενότητα που έχει να συγκεκριμένο θεματικό πυρήνα μορφής ή περιεχομένου. Ο συγκεκριμένος αυτός θεματικός πυρήνας θ' αποτελέσει το επίκεντρο της ερμηνευτικής επεξεργασίας και το βασικό κριτήριο προσδιορισμού της διδακτικής ενότητας για μια ή περισσότερες ώρες διδασκαλίας.
- Υπάρχουν δύο τύποι διδακτικών ενότητων: ο ένας τύπος διδακτικής ενότητας, που είναι σύντομος σε έκταση, περιέχει έναν ή και περισσότερους θεματικούς πυρήνες, οι οποίοι αναπτύσσονται με **τόση πληρότητα, ώστε να μην έχουν ανάγκη την επικουρία στοιχείων που ακόμη δεν έχουν διδαχτεί για την ερμηνευτική επεξεργασία τους**. Ο άλλος τύπος έχει να θεματικό πυρήνα μορφής ή περιεχομένου ο οποίος **δεν εντοπίζεται σ' ένα συγκεκριμένο κεφάλαιο ή ορισμένες παραγράφους** αλλά για την επεξεργασία του απαιτούνται στοιχεία που βρίσκονται σ' ένα μεγάλο μέρος του έργου ή σ' ολόκληρο το έργο.

➤ **Σχέδιο για την επεξεργασία διδακτικής ενότητας του Τύπου Α'**

- α. Ανάγνωση της διδακτικής ενότητας από τον καθηγητή ή τους μαθητές.
- β. Απόδοση του νοήματος της διδακτικής ενότητας από τους μαθητές και ανεύρεση των μικρότερων οργανικών ενοτήτων.
- γ. Γλωσσική, πραγματολογική, ιδεολογική και μορφολογική επεξεργασία καθεμιάς οργανικής ενότητας και περιληπτική διατύπωση του περιεχομένου της.
- δ. Περιληπτική απόδοση του νοήματος της διδακτικής ενότητας.
- ε. Ανεύρεση και επεξεργασία του θεματικού πυρήνα της διδακτικής ενότητας.
- στ. Ανάγνωση αποσπάσματος ή ολόκληρης της ενότητας.

➤ **Σχέδιο για την επεξεργασία διδακτικής ενότητας τού τύπου Β'**

- α. Καθορισμός του θεματικού πυρήνα.
- β. Ανεύρεση του υλικού.
- γ. Χρησιμοποίηση του υλικού για την ερμηνευτική επεξεργασία του θεματικού πυρήνα.

- Το σχέδιο διδακτικής πορείας για την επεξεργασία των ενοτήτων του Α' τύπου επιδιώκει δύο βασικούς στόχους: α) την κατανόηση τού περιεχομένου της διδακτικής ενότητας με την εξομάλυνση των γλωσσικών πραγματολογικών, ιδεολογικών και μορφολογικών στοιχείων και β) την ανεύρεση και ερμηνευτική επεξεργασία του θεματικού πυρήνα της διδακτικής ενότητας. Η πραγμάτωση του πρώτου στόχου δημιουργεί την απαραίτητη υποδομή για την επιδίωξη του δεύτερου και σπουδαιότερου στόχου της όλης ερμηνευτικής εργασίας.

- Ο καθηγητής διαβάζει ή ζητά από μερικούς μαθητές να διαβάσουν από ένα κάπως ολοκληρωμένο απόσπασμα. Στη διάρκεια της ανάγνωσης οι μαθητές παρακολουθούν το κείμενο από το βιβλίο τους και σημειώνουν τις λέξεις ή τα νοήματα που δεν καταλαβαίνουν. Ζητείται από ένα μαθητή η απόδοση του νοήματος και γίνονται πάνω σ' αυτό ο αναγκαίες συμπληρώσεις και διασαφηνίσεις από τους άλλους μαθητές ή τον καθηγητή. Με βάση την απόδοση του νοήματος χωρίζεται η διδακτική ενότητα σε μικρότερες οργανικές ενότητες και προσδιορίζεται η κτήση τους στο κείμενο. Ακολουθεί η γλωσσική, πραγματολογική, ιδεολογική και μορφολογική επεξεργασία των στοιχείων της καθεμιάς μικρής οργανικής ενότητας και προσδιορίζεται και διατυπώνεται περιληπτικά ο βασικός στόχος της.
- Στο στάδιο αυτό των οργανικών ενοτήτων ξεκινούμε από τις απορίες που διατυπώνουν ο μαθητές ή τις απαντήσεις που μας δίνουν σε ερωτήσεις που αποσκοπούν στη διακρίβωση του βαθμού κατανόησης το περιεχομένου, για να διευκρινίσουμε τις νέες πληροφορίες, ν' ανασκευάσουμε τις εσφαλμένες, να τις προσαρμόσουμε όλες μαζί προς το στόχο το θεματικού πυρήνα στον οποίο ανήκουν, και να ελέγξουμε την αποτελεσματικότητα του τρόπου με τον οποίο τις χρησιμοποιήσαμε στη γενίκευσή τους.
- Ύστερα από αυτή την επεξεργασία ζητείται από τους μαθητές να διατυπώσουν περιληπτικά το βασικό στόχο της μικρής οργανικής ενότητας. Με τον ίδιο τρόπο θα προχωρήσουμε στην επεξεργασία των επόμενων οργανικών ενοτήτων.

- Στη συνέχεια ένας μαθητής αποδίδει περιληπτικά το νόημα ολόκληρης της διδακτικής ενότητας και με βάση αυτό προσδιορίζεται ο θεματικός πυρήνας, ο οποίος έχει αρχίσει να διαφαίνεται ύστερα από την επεξεργασία των μικρότερων οργανικών ενοτήτων.
- Μετά την ανεύρεση τού θεματικού πυρήνα ακολουθεί η επεξεργασία του με τα στοιχεία που υπάρχουν σ' αυτή τη διδακτική ενότητα ή σε προηγούμενες με σκοπό την ανασύνθεση της εικόνας ζωής, όπως την είδε και την έζησε ο συγγραφέας. Το στάδιο αυτό της ανασύνθεσης θ' ακολουθούσαν τα άλλα στάδια τής ερμηνευτικής επεξεργασίας των κειμένων.
- Το σχέδιο διδακτικής πορείας για τις ενότητες τού Β' τύπου περιορίζεται στην ανεύρεση και επεξεργασία ενός θεματικού πυρήνα μορφής ή περιεχομένου ύστερα από την ολοκλήρωση μιας ευρύτερης ενότητας ή και ολόκληρου του έργου. Για την επεξεργασία του θεματικού αυτού πυρήνα θα συγκεντρωθούν τα σχετικά στοιχεία που έχουν επισημανθεί και αναλυθεί στη διάρκεια της επεξεργασίας των διδακτικών ενοτήτων του προηγούμενου τύπου.

3.5. Ασκήσεις, εργασίες, εξετάσεις και τετράδια κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας

➤ Την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας μας και τη διεύρυνση της γνώσης ανάλογα με τις ιδιαίτερες ικανότητες του κάθε μαθητή επιδιώκουμε συνήθως με ασκήσεις, εργασίες ή εξετάσεις, που ζητούμε από τους μαθητές να κάνουν στο σπίτι ή στην τάξη. Όλοι αυτοί οι τρόποι, με τους οποίους επιχειρούμε να κάμουμε τη μάθηση δημιουργικότερη ελέγχοντας, αξιολογώντας και διευρύνοντας την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας μας, αποτελούν αναγκαίο συμπλήρωμα κάθε παιδευτικής προσπάθειας.

➤ Ασκήσεις

Πρέπει ν' αναφέρονται στο **θεματικό πυρήνα**, που αποτελεί το επίκεντρο της διδασκαλίας, ή στα άλλα **στοιχεία μορφής ή περιεχομένου της ενότητας** αυτής, που έχουν ευκαιριακά αναλυθεί και συσχετιστεί με το θεματικό πυρήνα. Οι ασκήσεις αυτές με **μορφή ερωτήσεων** μπορούν να χωριστούν σε **δύο κατηγορίες** ανάλογα με το στόχο που επιδιώκουν. Στην πρώτη κατηγορία υπάγονται οι ερωτήσεις που **αποβλέπουν στην ερμηνευτική επεξεργασία** του θεματικού πυρήνα της διδακτικής ενότητας και στη δεύτερη οι ερωτήσεις που αποβλέπουν στο **μετασχηματισμό των άλλων στοιχείων γνώσης, που δεν ανήκουν στο θεματικό πυρήνα της ενότητας**, και στην προσαρμογή τους προς το στόχο του θεματικού πυρήνα στον όποιο ανήκουν. Οι ασκήσεις αυτές μπορούν να **γίνουν προφορικά ή γραπτά** στο **σχολείο** ή στο **σπίτι**. Οποσδήποτε η επεξεργασία των περισσότερων ερωτήσεων πρέπει να γίνεται προφορικά στην τάξη ύστερα από την ολοκλήρωση της διδακτικής ενότητας και μόνο δύο-τρεις ερωτήσεις που σχετίζονται με το θεματικό πυρήνα της ενότητας μπορούν ν' ανατεθούν για γραπτή εργασία στο σπίτι με την προϋπόθεση πως η επεξεργασία τους δε θα απαιτήσει περισσότερο χρόνο από 15' και πως ο καθηγητής, εκτός από εκείνες που θα ζητήσει να διαβαστούν στην τάξη, θα 'χει τον καιρό να τις διορθώσει.

➤ Εργασίες

Πρέπει να γίνουν στο σπίτι από τούς μαθητές για καθεμιά από τις ενότητες που διδάχτηκαν. Είναι: 1) σύντομη περίληψη τής διδακτικής ενότητας, 2) καταγραφή του θεματικού πυρήνα ή των πυρήνων τς ενότητας και 3) καταχώριση των ιδεολογικών και μορφολογικών στοιχείων στην οικεία σελίδα του θεματικού πυρήνα στον όποιο ανήκουν. Στις εργασίες αυτές πρέπει ιδιαίτερα να προσεχτεί η ακριβολογία και μεστότητα της έκφρασης.

➤ Εξετάσεις

Οι ερωτήσεις των διαφόρων τύπων εξέτασης δε θα αποσκοπούν στον προσδιορισμό μόνο του βαθμού γνώσης των πληροφοριών αλλά και στην εξακρίβωση του τρόπου χρησιμοποίησής τους για την ανασύνθεση της εικόνας ζωής της εποχής εκείνης και για τη δημιουργική αναβίωση της.

Ο συνηθέστερος τύπος εξέτασης είναι ή απάντηση σε ερωτήσεις παρόμοιες με τους τύπους των ασκήσεων που αναφέραμε προηγουμένως. Ωστόσο η χρησιμοποίηση «σταθμισμένων» τεστ ή τεστ πού απαιτούν «σύντομη απάντηση» ή και απλή υπογράμμιση μιας λέξης ή φράσης δεν πρέπει να αποκλείονται, αρκεί ή απάντηση ή ή υπογράμμιση να απαιτούν και την κινητοποίηση των δημιουργικών δυνάμεων του μαθητή και όχι τη μηχανική αναπαραγωγή γνώσης ή την εύνοια της τύχης. Για τις εξετάσεις που δεν αποσκοπούν τόσο στη μέτρηση της ποσότητας ή της ορθότητας των πληροφοριών που οι μαθητές έχουν απομνημονεύσει, όσο στον έλεγχο του τρόπου χρησιμοποίησης των στοιχείων του κειμένου για την ανασύνθεση της εικόνας ζωής και τη δημιουργική αναβίωσή της ο μαθητής πρέπει να έχει τη δυνατότητα ν' αναζητήσει τις πληροφορίες που χρειάζεται στο βιβλίο του.

➤ Τετράδια

Για τον καθορισμό του αριθμού και του είδους των τετραδίων είναι ανάγκη να ληφθούν υπόψη τα παρακάτω είδη γραπτών εργασιών και ασκήσεων:

A. Σύντομη περίληψη της διδακτικής ενότητας και καταγραφή του θεματικού πυρήνα της ενότητας αυτής.

B. Καταχώριση των νέων ιδεολογικών και μορφολογικών στοιχείων.

Γ. Γραπτή απάντηση σε 2-3 ερωτήσεις.

Για να αποφύγουμε την ανάμειξη ετερόκλιτων πολιτιστικών στοιχείων (π.χ. Οδύσσειας - Ήροδότου, Αλιάδας - Ξενοφώντα κλπ.), περιλήψεων και ασκήσεων, για να περιορίσουμε τον αριθμό των τετραδίων, για να διατηρήσουμε την ενότητα του κειμένου και να αντιληφτούμε τη συνολική εικόνα ζωής, όπως την είδε και την έζησε ο συγγραφέας, οι μαθητές πρέπει να έχουν **ένα τετράδιο για κάθε συγγραφέα**, στο οποίο θα γράφουν κάθε σχετική εργασία. Για την καλύτερη εξυπηρέτηση μαθητών και καθηγητών το τετράδιο αυτό είναι προτιμότερο να αποτελείται από κινητά φύλλα (**ντοσιέ**) σε σχήμα τετραδίου με σκληρό εξωτερικό κάλυμμα και να διαιρείται με δείχτες σε τρία μέρη, αντίστοιχα με τα παραπάνω είδη των εργασιών και ασκήσεων. Στο πρώτο μέρος θα καταγράφεται η **περίληψη** και ο θεματικός πυρήνας των διδακτικών εννοιών με τη σειρά που διδάσκονται, ώστε η ανάγνωση των περιλήψεων να μας δίνει τη συνολική εικόνα του περιεχομένου του διδαχθέντος κειμένου. Στο δεύτερο μέρος θα καταχωρίζονται κατά θέμα τα **ιδεολογικά και μορφολογικά στοιχεία** κάθε διδακτικής ενότητας, είτε αυτά ανήκουν στο θεματικό πυρήνα που επεξεργαστήκαμε στην τάξη είτε ανήκουν σε θεματικό πυρήνα που έχει, διδαχτεί προηγουμένως ή πρόκειται να διδαχτεί σε επόμενες ενότητες. Στο τρίτο μέρος θα γράφονται οι **απαντήσεις των ασκήσεων και οι ανακεφαλαιωτικές ή άλλες εργασίες**.

3.6. Στάδια και οργάνωση της διδασκαλίας λογοτεχνικών κειμένων

3.6.1. Αφόρμηση

- Ο δάσκαλος διηγείται ή παρουσιάζει κάτι με το οποίο προετοιμάζεται ψυχολογικά η τάξη των μαθητών για το ποιητικό άκουσμα. Προσέλκυση του ενδιαφέροντος και διαμόρφωση της ατμόσφαιρας που θα εξασφαλίσει την ετοιμότητα των μαθητών για συνάντηση με το ποίημα. Για τη διδασκαλία του ποιήματος η αφόρμηση αποτελεί την πρώτη έκφραση της διάθεσης του δασκάλου να δρομολογήσει μια προσέγγιση του ποιήματος ανάλογη με τη φύση του. Κεντρίζει το ενδιαφέρον, χωρίς να προλέγει ή να προ-ερμηνεύει το ποίημα. (Σπανός, 2002)

➤ 3.6.2. Ανάγνωση

«Μετ' ήθους» ανάγνωση του ποιήματος. Ο δάσκαλος διαβάζει το ποίημα και οι μαθητές ακροώνται με τα βιβλία τους κλειστά, αφενός για να καρπωθούν το ξάφνιασμα που δημιουργεί η ποιητική γλώσσα, όταν κανείς επικοινωνεί για πρώτη φορά μαζί της, αφετέρου γιατί η ποίηση προσφέρεται για άσκηση των μαθητών στην ακρόαση λόγω της ιδιαίτερης ατμόσφαιρας που δημιουργεί με τις εικόνες, το ρυθμό και την εσωτερική συνάφεια.

Η διδασκαλία του ποιήματος πρέπει να γίνεται «χωρίς προειδοποίηση», χωρίς προετοιμασία κατ' οίκον και ακόμα να μη γνωρίζουν οι μαθητές ποιο ποίημα θα διδαχθούν. Αν παρουσιαστεί δυσκολία του ποιήματος μπορεί να επιτρέψει την επανάληψη της ανάγνωσης του ποιήματος από το δάσκαλο για δεύτερη ή και τρίτη φορά.

Η άσκηση των μαθητών στην ανάγνωση μπορεί να γίνεται κατά τη διαδικασία της προσέγγισης ή κάποιες φορές η προσέγγιση να περιορίζεται μόνο στην ανάγνωση από αρκετούς ή και από όλους τους μαθητές της τάξης. Ο όρος **ανάγνωση** εκφράζει **το σωστό διάβασμα, τη σωστή εκφορά του κειμένου.**

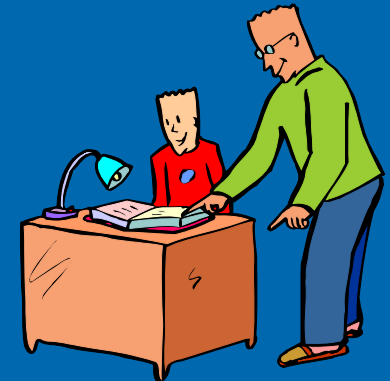
Μια ταιριαστή προς την ποίηση ανάγνωση γίνεται **απλά, αβίαστα, επίπεδα** και **αποδίδει τα σημεία στίξης** όσο γίνεται **πιο εκφραστικά**. Αποφεύγει το στόμφο, τη φωνητική έπαρση και έξαρση, τον προσωπικό χρωματισμό και το κραυγαλέα δηλωτικό διάβασμα. Ιδιαίτερα στις τάξεις του Λυκείου επιβάλλεται η **φυσική και λιτή ανάγνωση**, για να αφήνεται το ποίημα να μιλήσει στους έφηβους αναγνώστες με την **αισθητική αλήθεια** του και να μη δεσμεύονται ή οδηγούνται στην ερμηνεία από την **αναγνωστική στάση του δασκάλου.** (Σπανός, 2002)

➤ 3.6.3 Αρχική, συνολική ανταπόκριση

Μετά την ανάγνωση ο δάσκαλος υποβάλλει ερώτημα με το οποίο ζητείται από τους μαθητές να διατυπώσουν την πρώτη εντύπωση που τους δημιούργησε η πρώτη ακρόαση του ποιητικού κειμένου. Κατάλληλα ερωτήματα για την περίπτωση και ανάλογα με το επίπεδο και τις δυνατότητες των μαθητών θα ήταν:

- α) Τι εντύπωση σας έκαμε το ποίημα; ή
- β) Σας άρεσε το ποίημα; ή
- γ) Τι σας συγκίνησε ακούοντας το ποίημα; ή
- δ) Τι σκέψεις κάνατε ακούοντας το ποίημα; ή
- ε) Ποια συναισθήματα προκάλεσε η ακρόαση του ποιήματος; ή
- στ) Πώς αισθανθήκατε και τι σκεφθήκατε ακούοντας το ποίημα; ή
- ζ) Πού πήγε τη φαντασία σας η ακρόαση του ποιήματος; ή
- η) Νιώθετε ευχάριστα ή δυσάρεστα μετά την ακρόαση του ποιήματος; ή
- θ) Τι θα θέλατε να πείτε μετά την ακρόαση του ποιήματος; ή
- ι) Τι σας συμβαίνει με το ποίημα;

Σε περίπτωση που ο δάσκαλος διαπιστώσει πως οι μαθητές δεν μπόρεσαν να επικοινωνήσουν με τον κόσμο του ποιήματος, δεν επιμένει στην ερώτηση. Κάνει μια **δεύτερη ανάγνωση** το ίδιο απλή και φυσική όπως η πρώτη και επανέρχεται στο ίδιο ερώτημα **ζητώντας από τους μαθητές να δηλώσουν την ανταπόκρισή τους στο ποίημα**, χωρίς να χάνεται χρόνος σε επεξηγήσεις και τεκμηριώσεις. Επιδίωξή του στο χρονικό αυτό σημείο της διδασκαλίας δεν είναι να προκαλέσει το **διάλογο μεταξύ των μαθητών ή μεταξύ των μαθητών και του δασκάλου**, αλλά να **μιλήσουν να εκφραστούν οι μαθητές για το όλο ποίημα διορατικά**. (Σπανός, 2002)

➤ 3.6.4. Μέρη

Μετά την αναφορά στο όλο οι μαθητές έχουν χρόνο 4-6' για σιωπηρή ανάγνωση και οπτική επαφή με τον ποιητικό λόγο. Οι μαθητές συνηθίζουν να ερωτούν το ποίημα, να επισημαίνουν δυσκολίες, να κάνουν παρατηρήσεις και διαπιστώσεις.

Στη συνέχεια με τη διαμεσολάβηση του δασκάλου προσεγγίζουν οι μαθητές στίχο το στίχο ή ομάδες στίχων ανάλογα με τα σημεία στίξης ή τα μορφικά-νοηματικά σύνολα. Η διαμεσολάβηση του δασκάλου αφορά σε υποβολή ερωτήσεων που προωθούν τον προβληματισμό των μαθητών και τους φέρνουν σε μια γόνιμη επικοινωνία με το κείμενο. Οι ερωτήσεις είναι σύντομες, σαφείς, συγκεκριμένες και έχουν ως λειτουργικό γνώρισμα να οδηγούν τους μαθητές στο να «ανοίγουν» την κρυπτικότητα ή να υπερβαίνουν την ασάφεια του ποιήματος.

Με αρχή διδασκαλίας την καθοδηγούμενη αυτενέργεια οι μαθητές συμμετέχουν στη διδασκαλία και παρακολουθούν τη λέξη, τα σήματα του κειμένου, τις συντακτικές και γραμματικές λειτουργίες της ποιητικής γλώσσας, τις εικόνες και αφήνονται να αισθανθούν το κείμενο, να μιλήσουν μ' αυτό, να απολαύσουν την ποιητική χαρά.

Αν ο δάσκαλος βοηθήσει να αποφευχθεί η εξηγητική τυποποίηση και η κατανοητική αυθαιρεσία, αν συντελέσει, ώστε η αναγνώριση της λέξης, του λεκτικού συνόλου και του κυριολεκτικού νοήματος να μη γίνει σκοπός της διδασκαλίας, θα αποφευχθεί η αναλυτική εργασία που διαλύει το ποίημα και καταργεί την ποιητική του κειμένου. Η λέξη και η γλώσσα «είναι εδώ», για να δηλώσουν ένα νόημα και να υπαινιχθούν πολλαπλάσια. Κι αφού τα ποιήματα γράφονται με λέξεις, δουλειά του δασκάλου είναι να ασκήσει τους μαθητές στο να παρατηρούν και να αφουγκράζονται τη λέξη και τη σχέση της με τις άλλες λέξεις, ώστε να σκέπτονται και να αισθάνονται τις εικόνες, τα σύμβολα, τις αναλογίες, τις μεταφορές, τις ομοιότητες και τις αντιθέσεις που δομούν την εσωτερική ζωή του ποιητικού κειμένου. (Σπανός, 2002)

Εχέγγυο για τη λειτουργική «κατά μέρη» προσέγγιση του ποιήματος αποτελεί ο δάσκαλος που γνωρίζει τη φύση της ποίησης, αισθάνεται την ποιητική τέχνη και έχει εκείνη την ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση που του επιτρέπει να διαμεσολαβεί, για να προωθείται η συνάντηση μαθητών και ποιήματος. **Με εύστοχες και σύντομες ερωτήσεις φωτίζει τις δύσκολες πλευρές του κειμένου. Με υποβοήθηση του διαλόγου μεταξύ των μαθητών επιβεβαιώνει το δικαίωμα για πολυσημία.** Με τη δική του ισορροπημένη μετοχή δείχνει το δρόμο για νοητική και αισθητική ενεργοποίηση. Με την τήρηση της αρχής «να μη λείει τίποτα από όσα μπορούν να πουν οι μαθητές» και με την ευελιξία του να μην απορρίπτει τίποτα ως μη «ορθό» επιδιώκει να ενισχύει το ενδιαφέρον των μαθητών για τη διδασκαλία του κειμένου με το κείμενο. (Σπανός, 2002)

➤ 3.6.5. Όλο

Η μικρή έστω πιθανότητα η κατά μέρη προσέγγιση να μην εξασφάλισε τη θέαση της ενότητας του ποιητικού μορφώματος, επιβάλλει στο δάσκαλο να δώσει τη δυνατότητα στους μαθητές να ξαναδοούν το κείμενο ως όλο. Η διδακτική δραστηριότητα που υπονοείται στο σημείο αυτό, είναι να κληθούν οι μαθητές να παρακολουθήσουν:

α) την ανάγνωση του ποιήματος από τον ίδιο τον ποιητή (τα εποπτικά όργανα και μέσα διδασκαλίας έχουν τη δική τους λειτουργικότητα στην προσέγγιση του ποιήματος) ή

β) την ακρόαση του ποιήματος μελοποιημένου (αν υπάρχει αυτή η δυνατότητα) ή

γ) την καθαρή, ερμηνευτική πια ανάγνωση, κατά προτίμηση από έναν προικισμένο και ασκημένο μαθητή αναγνώστη (εδώ δίνεται η ευκαιρία στο μαθητή να αποδώσει με την ανάγνωσή του την ατμόσφαιρα που δημιούργησε η προσέγγιση του ποιήματος).

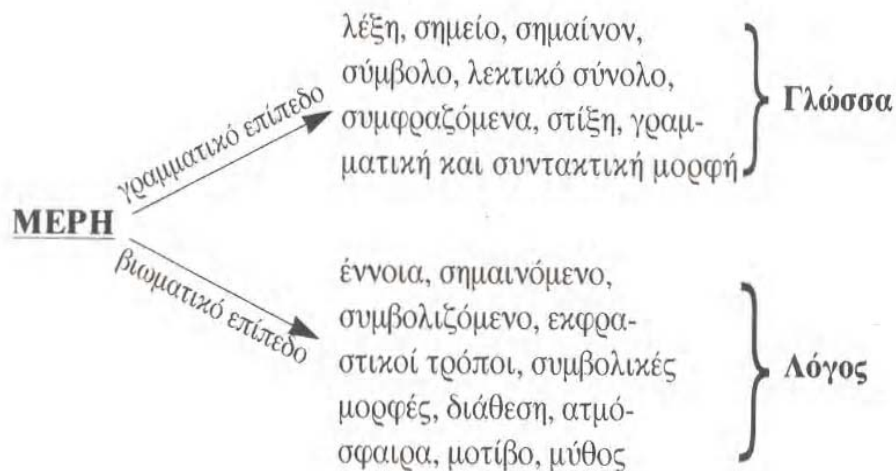

Η καθαρή πια θέαση του όλου ποιήματος μπορεί στο στάδιο αυτό να πραγματωθεί με την υποβολή μιας **τελικής ερώτησης** στους μαθητές, όπως:

- α) Τι θα ζωγραφίζατε μετά την προσέγγιση του ποιήματος; η
- β) Ποια εικόνα κυριαρχεί στη σκέψης σας; ή
- γ) Πείτε μια λέξη που εκφράζει τη σχέση σας με το ποίημα αυτή τη στιγμή, ή
- δ) Τι θα ερωτούσατε τον ποιητή, αν ήταν εύκολο να επικοινωνήσετε μαζί του; ή
- ε) Ποιον προβληματισμό έθεσε σε σας το ποίημα; ή
- στ) Σε τι συνίσταται η ποιητική χάρη που έκαμε το κείμενο ενδιαφέρον για σας;

ΟΛΟ

Ανάγνωση-ακρόαση, ενορατική σύλληψη του όλου ποιήματος, πρώτη εντύπωση· στη βάση αυτού του σταδίου διακρίνονται οι αρχές της ψυχολογίας της μορφής (Gestalt Psychology).

ΟΛΟ

Τελική καθαρή (και με την έννοια της κάθαρσης) θεώρηση του ποιήματος ως ολότητας με ενότητα λειτουργική. Αισθητική απόλαυση, βίωση του κόσμου αναφοράς του ποιήματος με την ανάταξη του όλου ως μορφής και περιεχομένου συνάμα· διόρθωση των χασμάτων που πιθανώς να δημιουργήσει η κατά μέρη προσέγγιση.

4. Βιβλιογραφία

- Μαρκιανός Σ. (1978). Ερμηνευτική και μεθοδολογική προσέγγιση των κειμένων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Ματσαγγούρας, Η. (2001). Κειμενοκεντρική προσέγγιση γραπτού λόγου. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Πηγιάκη Π. (2004). Προετοιμασία Σχεδιασμός και Αξιολόγηση της Διδασκαλίας – Διδακτική Μεθοδολογία. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Πυργιωτάκης, (1981). *Η Ερμηνευτική Μέθοδος στην Παιδαγωγική Επιστήμη*, στο: Απόστολος Τίτος, τ. στ', Ηράκλειο.
- Πυργιωτάκης, Ι. (2000). Εισαγωγή στην παιδαγωγική επιστήμη. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Σπανός Γ. (2002). Διδακτική μεθοδολογία – Η διδασκαλία του ποιήματος. τ.Α' Αθήνα: Εκδόσεις του ιδίου.

Σας ευχαριστώ
για την υπομονή
και προσοχή σας!